

El carrer el fem entre tots (Sobre la irlandització del català, 2)

written by Jordi Badia Pujol | 11 de maig de 2018

En [el darrer article](#) qüestionàvem que la funció del corrector d'un mitjà de comunicació hagués d'ésser neutra i passiva, de «notari», perquè aquest capteniment permetia (i afavoria i tot) la degradació de la llengua. A més a més, aquesta actitud amaga una parcialitat, una tria arbitrària: de la mateixa manera que aquests professionals «prenen nota» d'uns models determinats podrien emmirallar-se en uns altres. Si haguessin tingut en compte la prosa de Josep M. de Sagarra o d'Enric Valor, posem per cas, el model de llengua dels mitjans de comunicació seria ben diferent. I, a més, també és parcial la tria geogràfica que fan. Quan parlen del «català del carrer», hem de demanar si és que als Països Catalans només n'hi ha un, de carrer. Perquè si n'hi ha més d'un potser no podem parlar d'un sol «català del carrer».

*«Donant prioritat als termes exclusius d'unes certes àrees del País Valencià, la llista Fabregat contribuïa a bandejar un seguit de formes generals: es recomanava "agarrar" i s'arraconava **agafar**; es recomanava "aixina" i es bandejava **així**, etc.»*

Fem una mica d'història. El 1990 el director de la Radiotelevisió Valenciana, Amadeu Fabregat, va fer elaborar una [llista](#) de 543 mots «valencians», suposadament acostats a la llengua «del carrer». En la llista, al costat de mots catalans (com ara *bolletí* i *vacacions*), hi havia castellanismes evidents i innecessaris (*nóvio* i *boxeig*, per exemple). La iniciativa, acomplerta amb molt poca traça, fou vista com un intent de «prohibir mots catalans», més que no

pas com un intent de difondre paraules genuïnes valencianes (i, doncs, catalanes). Aquest era el perill que hi veïen molts espectadors. I probablement tenien tota la raó: «recomanar» el castellanisme *boxeig* era una manera d'arraconar **boxa**, la forma no dependent; «recomanar» *sublevació* implicava arraconar el genuí **revolta**, etc.

Però la llista Fabregat, a més d'acostar el català dels mitjans de comunicació al castellà, tenia un altre efecte: donant prioritat als termes exclusius d'unes certes àrees del País Valencià («recomanant-los») contribuïa a bandejar un seguit de formes generals, encara que fossin poc corrents a la capital de l'Horta. Es recomanava *agarrari* s'arraconava **agafar**; es recomanava *aixina* i es bandejava **així**, etc.

Aquests dos factors, la castellanització i la disgregació, foren molt criticats per sectors importants de la cultura valenciana (més que no pas de la principatina, massa indiferent als «afers d'allà baix»). Hi hagué polèmica i rebombori, com podeu trobar explicat en [aquesta entrada de la Viquipèdia](#), i Fabregat fou considerat per molts lingüistes un director *blavero*.

*«Els capdavanters del “català light” també van fabricar llistes de “recomanacions”: sempre “xiringuito” i mai **guingueta**, sempre “barco” i mai **vaixell**, sempre “entregar” i mai **lliurar**, sempre “carrera” i mai **cursa** (i encara menys el genuí **correguda**) sempre “despedir” i mai **acomiar**...»*

Però, diguem-ho clar, el *blaverisme* lingüístic institucionalitzat no havia pas començat amb Fabregat, l'any 1990 a València. Hem de recordar que el 1986 ja havia aparegut a Barcelona *Verinosa llengua*, un llibre de Ferran Toutain i Xavier Pericay, que defensava exactament la mateixa idea inspiradora de Fabregat: una llengua «acostada al català que

es parla al carrer». I, efectivament, Pericay i Toutain, els dos capdavanters d'allò que hom anomenà *català light*, també van fabricar llistes de «recomanacions» que, alhora, implicaven el bandejament de formes generals o genuïnes: sempre *xiringuito* i mai **guingueta**, sempre *barco* i mai **vaixell**, sempre *entregar* i mai **lliurar**, sempre *carrera* i mai **cursa** (i encara menys el genuí **correguda**) sempre *despedir* i mai **acomiar**... En aquest aspecte, la llista Fabregat i la llista Pericay-Toutain conflüen: acord total en l'aproximació del model lingüístic al castellà.

La gran diferència d'aquestes dues llistes era la manera de concretar la disgregació: si Fabregat afavoria valencianismes, els de *Verinosa llengua* prioritzaven els barcelonismes. Compte: dic «barcelonismes» i no pas «mots o trets propis del Principat» ni tan sols «mots o trets propis del català central». Tornem-hi, doncs: el carrer és Barcelona i prou?

Aquesta qüestió, que alguns ja ens fèiem els anys noranta del segle passat, es manté viva avui. Perquè la degradació lingüística que viu ara TV3 és derivada d'aquella època (vegeu [aquest article](#) de Gabriel Bibiloni per a entendre la magnitud de la tragèdia). TV3 és una televisió d'abast nacional que exclou mots i trets propis de la major part dels parlars i afavoreix solament els de la capital (on, justament, la llengua és més empobrida i interferida). A TV3 i Catalunya Ràdio, per exemple, no hi sentim mots ben corrents en àmplies àrees del país: parlant solament de lèxic, no hi sentim **cercar**, **nieixir**, ni **enguany**, ni **batlle**, ni **gitar-se**, ni **trellat**, ni **horabaixa**, ni **llenegar**, ni **oratge**, ni **volta** (vegada)... Ja és ben paradoxal que –també gràcies a TV3– siguem capaços d'entendre un parlant de Buenos Aires i tinguem dificultats per a entendre un solleric. Paradoxal i trist.

«Si, en compte de pensar que el català és solament allò que es parla al costat de casa, l'haguessin esguardat amb l'orgull de qui sap que parla una llengua mil·lenària que

abasta un territori de més de 70.000 km2 ara no ens trobaríem com ens trobem, havent de guaitar sempre de cua d'ull la germana gran, la llengua important»

En fi, ara no parlariem de tot això si les nostres televisions –i, per imitació, tots els mitjans de comunicació del país– no haguessin tingut un capteniment apocat i acomplexat, si no haguessin considerat la llengua com una cosa neulida i feble, si no l'haguessin tractada amb una mirada desnerida i empobridora. Si, en compte de pensar que el català és solament allò que es parla al costat de casa i que va néixer el dia que van néixer ells, l'haguessin esguardat amb altura de mires, amb l'orgull de qui sap que parla una llengua mil·lenària que abasta un territori de més de 70.000 km2 i, doncs, que és una llengua rica, diversa, precisa, autosuficient, apta per a tots els usos... Si ho haguessin encarat així, ara no ens trobaríem com ens trobem, totalment submisos i resignats, perduts, havent de guaitar sempre de cua d'ull la germana gran, la llengua important, la que té recursos per a tot.

I si tot això ho podem constatar en la llengua estàndard, quan a la televisió sentim parlar en català col·loquial o vulgar la dependència ja és total. Però això ho haurem d'explicar un altre dia, que avui ja hem parlat prou i massa.

[Vull agrair a un lector, Víctor, la frase del títol d'aquest article.]